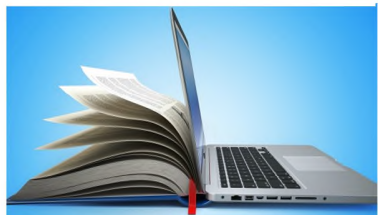

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ
ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І СТРАТЕГІЇ

20 травня 2020 р.
Київ

ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
ЛУТАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

ІСТОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І СТРАТЕГІЇ

**20 травня 2020 р.
Київ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**Всеукраїнська науково-практична конференція
проводиться відповідно до плану роботи
Національної академії педагогічних наук України**

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
Протокол № 5 від 13 травня 2020 р.*

Редакційна колегія:

С. О. Сисоєва, доктор педагогічних наук, професор — *голова ред. кол.*
О. М. Топузов, доктор педагогічних наук, професор — *заст. голови ред. кол.*
Н. П. Дічек, доктор педагогічних наук, професор;
М. Д. Култаєва, доктор філософських наук, професор;
Н. Б. Антонець, кандидат педагогічних наук, с. наук. с.;
К. Ю. Ладоня, відповідальний редактор

Рецензенти:

Л. Л. Хоружа доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та історії Київського університету імені Бориса Грінченка;
Н. М. Гупан, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Історія та філософія освіти в незалежній Україні: здобутки і стратегії: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю / ред. кол.: Топузов О. М., Сисоєва С. О., Дічек Н. П., Култаєва М. Д. та ін.; 20 травня 2020 р., м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України. м. Київ — Біла Церква: Видавництво «Авторитет» ФОП Курбанова Ю. В., 2020 — 228 с.

ISBN 978-966-97763-8-9

Збірник містить тези виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Історія та філософія освіти в незалежній Україні: здобутки і стратегії» (20 травня 2020 р., м. Київ). У тезах окреслено погляди науковців на питання філософського осмислення досвіду реалізації проекту «Нова українська школа»; методологічні проблеми вивчення плінної сучасності у контексті освіти, її історії та філософії; освітні ресурси у пошуках стратегій подолання кризових станів.

УДК 37(091)+37.01:1](477):005.745(082)

*Матеріали подано в авторській редакції,
за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела
та вживання назв документів, власних імен тощо
відповідають автори публікації.*

МЕТА конференції

Обговорення нагальних питань оновлення методологічних підходів у дослідженнях історії української освіти і педагогічної науки та філософських рефлексій модернізації української освіти в сучасному соціокультурному контексті.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- новітні тенденції в дослідженнях історії та філософії освіти в добу незалежності;
- філософське осмислення досвіду реалізації проекту «Нова українська школа»;
- методологічні проблеми досліджень плінної сучасності в контексті освіти та філософії;
- освітні ресурси в стратегіях подолання кризових станів.

Напрямок перший

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ДОСЛІДЖЕННЯХ
ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ В ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ**Кремень В. Г.**

Гносеологія мультимодальності як потреба цифрової сучасності..... 12

Асмут КристофПолітика і педагогіка перед викликами сьогодення:
погляд з Німеччини..... 16**Березівська Л. Д.**Історія освіти як наука та як навчальна дисципліна
в незалежній Україні: суперечливі тенденції..... 19**Бойченко М. І.**

Філософія для дітей у структурі шкільної освіти 22

Гавриленко Т. Л.Історія початкової освіти в Україні
другої половини ХХ – початку ХХІ ст.
у дослідницькому полі науковців доби незалежності..... 25**Головко М. В.**Проблема автентичності в дослідженні історії
вітчизняної методичної думки з фізики 28**Григорова Н. В.**Професія вчителя в сучасному німецькомовному
філософсько-освітньому дискурсі..... 30**Дічек Н. П.**

Категорія хронотопу в досвідному полі історії сучасної освіти 32

Загородня А. А.Історичний досвід розвитку та запровадження
профільного навчання в шкільну освіту України
в добу незалежності 37**Зайченко Н. І.**Освітній шлях національного регенераціонізму
в дискурсі іспанських педагогів на межі ХІХ–ХХ ст. 39

Коляденко О. В.

Погляди Бориса Грінченка на роль книги
в просвіті українського народу 45

Мирошниченко В.О., Рудницька Т.О.

Вітчизняний досвід використання проектної технології
під час навчання історії в школі 48

Прокопенко І. Ф.

Духовні ресурси модернізації української освіти..... 51

Сисоєва С. О., Титаренко І. О.

Новітні тенденції в дослідженнях історії та філософії освіти,
проведених вченими Відділення загальної педагогіки
та філософії освіти НАПН України..... 53

Янченко Т. В.

До витоків становлення дистанційної освіти 61

Напрямок другий**ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ДОСВІДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ
«НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА»****Безбородих С. М.**

Підготовка майбутніх фахівців початкової освіти
до реалізації діалогової взаємодії між суб'єктами
педагогічного процесу..... 66

Бондаренко Н. В.

Пріоритетні напрями реформування шкільної мовної освіти
в Україні 69

Євтух М. Б.

Підготовка вчителя до роботи в Новій українській школі..... 72

Караман О. Л.

Розвиток інклюзивної освіти на засадах партнерства з батьками... 77

Кондратенко Л. О.

Особливості вивчення учінневої мотивації здобувачів освіти
основної та старшої школи..... 80

Кочубей Т. Д.

Ідеї Василя Сухомлинського в контексті
«Нової української школи»..... 83

Кришмарел В. Ю.

Візуальні матеріали в навчанні філософії в ліцеї:
місце запитань..... 86

Курило В. С., Савченко С. В.

Поняття громадянської компетентності
в контексті концепції Нової української школи..... 88

Мордвінова Н. О.

Автодидактичні практики як засіб формування
компетенції «навчання протягом життя»..... 91

Мороз І. В.

Змістова сутність дослідницької діяльності старшокласників
з історії..... 93

Мороз П. В.

Аналіз стану використання дослідницького підходу в процесі
навчання історії в закладах загальної середньої освіти..... 95

Нелін Є. В.

Учитель Нової української школи в контексті ідей
психоаналітичної педагогіки і теорії поколінь..... 99

Новосолова В. І.

Формування системи цінностей в учнів ліцею:
теоретико-методичний аспект 102

Онопрієнко О. В.

Навчання дітей «цифрового покоління»:
особливості дидактичної взаємодії 104

Пометун О. І.

Розвиток критичного мислення учнів як наскрізного вміння
в практиці Нової української школи..... 108

Ремех Т. О.

Розвиток громадянської та соціальної компетентностей учнів
як завдання Нової української школи 111

Сагуйченко В. В.

Теоретико-методологічне обґрунтування освітніх реформ та становлення Нової української школи..... 114

Ткаченко Л. І.

Філософія сімейної (домашньої) освіти в проблемі розвитку обдарованості..... 117

Троцько А. В.

Нова українська школа і сучасні моделі життєтворчості..... 121

Хопга С. М.

Ідеї гуманістичного виховання М. Монтесорі в контексті філософських засад Нової української школи..... 124

Юрків Я. І.

Теоретичні засади формування соціальної компетентності..... 127

Яценко Т. О.

Оновлення змісту сучасної шкільної літературної освіти на засадах культурологічного підходу 131

Напря́м третій

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ ПЛИННОЇ СУЧАСНОСТІ В КОНТЕКСТІ ОСВІТИ ТА ФІЛОСОФІЇ

Ваховський Л. Ц.

Методологічне значення пояснення в історико-педагогічному дослідженні..... 136

Гоголь Н. В.

Культурологічний підхід до навчання української літератури в історико-педагогічному дискурсі..... 139

Головко С. Г.

Зовнішнє незалежне оцінювання здобувачів базової освіти: історико-педагогічні передумови та перспективи..... 142

Гончаренко К. С.

Знецінення вищої освіти як один з чинників на шляху до руйнування соціального капіталу 145

Гораш К. В.

Ідеї педагогічної спадщини України
в проєктуванні освітнього середовища сучасної гімназії..... 147

Гривко А. В., Ситник О. В.

Вплив розвитку ІКТ на професійну підготовку журналістів:
виклики сучасності 150

Гупан Н. М.

Сутність і структура компетентності дослідників історії освіти..... 154

Зінченко В. В.

Філософська концептуалізація стратегій вищої освіти і науки
в контексті стійкого суспільного розвитку..... 157

Кузьменко А. Ю.

Особливості пошуково-пропедевтичного періоду діяльності
С. Х. Чавдарова..... 161

Кулгаєва М. Д.

Плинна сучасність та її модифікації
в рефлексіях німецької філософії освіти..... 164

Мелков Ю. О.

Філософсько-методологічні підвалини вищої освіти
та забезпечення стійкого розвитку суспільства 167

Пономаренко О. В.

Плинна сучасність і проблема масової культури у філософії
З. Баумана 169

Починкова М. М.

Середовищний підхід у формуванні критичного мислення
майбутніх учителів початкової школи..... 172

Радіонова Н. В.

Освітня історія Слобожанщини:
імпульси для сьогодення 175

Чижевський Б. Г.

Діалектика співвідношення пізнання і знання
в процесі формування всебічно розвинутої особистості 177

Напря́м четвертий

ОСВІТНІ РЕСУРСИ В СТРАТЕГІЯХ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ СТАНІВ

Саух П. Ю.

Філософія як концептуальне ядро й креативна платформа освіти... 182

Антонець Н. Б.

Участь Інституту педагогіки в подоланні кризових станів в освіті (кінець 1950-х – початок 1960-х рр.)..... 187

Горлачов О. С.

Лексичний склад міміко-жестового мовлення: властивості та функції..... 190

Засекін Д. О.

Змішане навчання в практиці роботи вчителя фізики 192

Засекіна Т. М.

Освіта задля майбутнього..... 194

Корж Г. В., Чернякова К. В.

Педагогіка партнерства та її потенціал у подоланні кризових станів 197

Кравченко О. О.

Інклюзивний туризм як освітньо-реабілітаційний ресурс у подоланні кризових станів у дітей з особливими освітніми потребами 202

Круглик О. С., Івасенко В. О.

Внесок Галини Александрової в розроблення підходів до формування вимови дітей з порушеннями слуху..... 206

Литвинюк Л. В.

Сторітелінг у навчальному курсі «філософія освіти»: біографічний аспект 209

Мацюк В. М.

Розвиток теоретичних основ дидактики фізики та інноваційні процеси на початку становлення незалежності України (1991–1995 рр.) 212

Скоробагата О. М.

Особливості використання відеокейсів
у лінгводидактичному іншомовному середовищі
сучасного ЗВО..... 215

Тишковець М. Д.

Готовність учителя до дистанційного навчання..... 218

Шайдюк С.

До освітньо-філософських основ військової освіти:
Україна та зарубіжжя..... 220

Шевченко С. М.

Розвиток спеціальних шкіл як один із видів
забезпечення спеціальними освітніми ресурсами
дітей з особливими потребами (2000-і рр.) 224

Мацюк Віктор Михайлович,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізики та методики її навчання

Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка,

провідний науковий співробітник

відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти

Інституту педагогіки НАПН України

РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ДИДАКТИКИ ФІЗИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ПОЧАТКУ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (1991–1995 рр.)

Процес навчання фізики виступає як цілісний об'єкт дидактичного аналізу і методичного конструювання [2, с.31]. Як будь-яка предметна дидактика, дидактика фізики має методологічною основою навчання фізики відповідну філософію освіти. в Україні обґрунтування теоретичних основ дидактики фізики в період національного відродження, оновлення школи, в тому числі шкільної фізичної освіти, знайшло відображення в дослідженнях О.І. Бугайова, С.У. Гончаренка, О.В. Сергеева та ін. [1, с.66]. Для всебічного і системного дослідження теоретичних основ дидактики фізики у працях цих вчених використані результати досліджень теорії суспільної свідомості, ідеології, теорії особистості і пізнання.

Якщо в суспільстві відбувається ідейний перехід на позиції іншої, до певної міри відмінної від старої, філософії освіти, то відповідно актуалізується потреба конструктивної ревізії всіх педагогічних наук, в тому числі дидактики фізики [2].

Як зазначає О.В. Сергеев, «структура і зміст фізичної освіти складаються під впливом методологічних установок, структури самої науки - фізики, розуміння зв'язку фундаментального і прикладного, інтересів учнів і соціального замовлення» [2, с.31]. Це вимагає нового бачення навчального предмету, нового погляду на структурні одиниці змісту освіти.

До часу проголошення незалежності Україні методологічною основою теорії освіти виступала філософія «комуністичного виховання», тобто марксистсько-ленінська філософія і марксистсько-ленінське вчення про навчання і виховання підростаючого покоління. Криза системи державно-монополістичного соціалізму зумовила і ідейну кризу комуністичної філософії освіти. в умовах переходу від «комуністичної цивілізації» до демократично організованого суспільства високо розвинутої культури актуальною є проблема теоретичного аналізу і методології нової теорії освіти (О.І. Бугайов, С.У. Гончаренко, О.В. Сергеев та ін.). Перша половина 90-х років ХХ століття характеризується інтенсивними і цілеспрямованими пошуками принципово нового в теорії і практиці навчання, в управлінні навчальним процесом

«Методичні інновації - це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних і нетривіальних розв'язків різноманітних дидактичних проблем» [3, с. 26]. Прямим продуктом творчого пошуку можуть бути нові технології навчання, включаючи комп'ютерні, електронно-комунікативні засоби навчання, оригінальні дидактичні системи навчання, нестандартні методи управління навчально-виховним процесом та ін,

Зміст і сфера впровадження інновацій залежить від характеру і актуальності проблем, які досліджуються. Інновації в дидактиці фізики функціонують на рівні створення, освоєння і впровадження. Кожний з цих рівнів має свої специфічні особливості, залежить від багатьох показників і факторів.

До інноваційних процесів в дидактиці фізики відноситься інтеграція в теорії практиці навчання. До числа основних напрямків інтеграції наукового знання, які спостерігаються в дидактиці фізики, відносяться наступні: перенесення ідей і уявлень із однієї галузі знань в іншу; формування комплексних проблем і напрямків досліджень, особливо глобальних; зближення наукових дисциплін різного типу; універсалізація засобів мови науки (О.В. Сергеев), вироблення загальнонаукових форм і засобів пізнання; посилення інтегративної ролі філософії.

Творча спадщина Б.І. Дегтярьова, В.Р. Льченко, В.Ф. Шаталова та ін. збагатили практику роботи середньої загальноосвітньої школи, теоретичні і методологічні основи дидактики фізики. Інноваційні процеси в дидактиці фізики можна вважати стійкою тенденцією розвитку навчання фізики.

Для сучасного стану розвитку дидактики фізики як науки і практики характерний прискорений ріст пошуково-творчої діяльності вчених-дослідників Інституту педагогіки АПН України, викладачів кафедр методики навчання фізики педагогічних інститутів та університетів і вчителів середньої загальноосвітньої школи. Тому інновації в педагогічному досвіді почали з'являтися досить часто [4].

В цілому слід відзначити, що зміни в суспільстві і в галузі освіти привели до принципових змін в науці про освіту [4, с. 37]:

- дидактика фізики вступила у свій кібернетичний період розвитку і набуває, з однієї сторони, самостійності і незалежності, а з другої, - інтегрується з методикою у співвідношенні «загальне-часткове»;
- спостерігається різка «методологізація» методичного знання, методологія якого виначається як система знань про вихідні положення, про обґрунтування і структуру дидактичної теорії, про принципи підходу і способи набуття нових знань;
- в розвитку дидактичних галузей наукового знання домінує системний підхід до вивчення різних об'єктів і предметів педагогічної дійсності.

Ключові слова: дидактика фізики, методичні інновації, інноваційні процеси. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Мацюк В.М. Розвиток дидактики фізики в Україні. *Рідна школа*. 1996, № 9. с.65–67.
2. Нечет В.И., Самойленко П.И., Сергеев А.В. Теоретические основы дидактики физики. *Специалист*. 1995, №1. с.31–33.
3. Самойленко П.И., Сергеев А.В., Школа А.В. Инновационные процессы в дидактике физики. *Специалист*. 1996, №1. с.26–28.
4. Самойленко П.И., Сергеев А.В., Школа А.В. Инновационные процессы в дидактике физики. *Специалист*. 1996, №2. с.37–39.